

Vai trò của giáo viên chủ nhiệm trong việc xây dựng *Lớp học hạnh phúc*

Nguyễn Thị Thúy Ngọc

GV Trường Tiểu học Lê Văn Tám, TP Bạc Liêu.

Received: 10/8/2024; Accepted: 13/8/2024; Published: 16/8/2024

Abstract: Homeroom teachers play an important role in forming the initial foundations of morality, intelligence, physical fitness, aesthetics and basic life skills for students, contributing to improving the quality of learning subjects and educational activities. Homeroom teachers are the ones who build happy classrooms, with the cooperation of parents and students. Having a happy classroom will create a happy school

Keywords: Role, homeroom teacher, primary school, happy classroom, happy school

1. Đặt vấn đề

Bác Hồ đã từng khẳng định: “Tất cả mọi người sinh ra đều có quyền được sống, quyền tự do và quyền mưu cầu hạnh phúc”. Như vậy, hạnh phúc là mưu cầu của mỗi cá nhân, là cái đích vươn đến, là mục tiêu phấn đấu trong cuộc đời của mỗi con người.

Lấy cảm hứng từ mô hình “Happy School” của UNESCO, mô hình “*Trường học hạnh phúc*” bắt đầu triển khai thí điểm ở nước ta vào tháng 4/2018 và sau đó nhanh chóng được nhân rộng trong nhiều cơ sở GDĐT trên cả nước. Với học sinh (HS), để có được hạnh phúc, trước hết là được sống trong một gia đình hạnh phúc, được sự yêu thương của bố mẹ và người thân. Bên cạnh đó, các em cần được trưởng thành trong một ngôi trường hạnh phúc; nơi các em được học tập, vui chơi, chia sẻ, được thấu hiểu, yêu thương và tôn trọng.

Ở bậc Tiểu học, các giáo viên (GV) và đặc biệt là giáo viên chủ nhiệm (GVCN) đóng vai trò hết sức quan trọng trong việc hình thành cho HS những cơ sở ban đầu về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng (KN) sống cơ bản, góp phần nâng cao chất lượng học tập các môn học và hoạt động giáo dục. GVCN chính là người xây dựng lớp học hạnh phúc với sự chung tay của phụ huynh, HS. Có lớp học hạnh phúc (LHHP) thì sẽ có trường học hạnh phúc.

Trong khuôn khổ bài báo này, tác giả đề cập đến *Vai trò của GVCN bậc Tiểu học trong công tác xây dựng Lớp học hạnh phúc và đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác xây dựng Lớp học hạnh phúc.*

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

Hạnh phúc là một trạng thái cảm xúc của con người khi được thỏa mãn một nhu cầu nào đó mang

tính trừu tượng. HP là một cảm xúc bậc cao, được cho rằng chỉ có ở loài người, nó mang tính nhân bản sâu sắc và thường chịu tác động của lý trí.

Lớp học hạnh phúc là môi trường học đường nơi mà HS và GV hình thành, duy trì các trạng thái cảm xúc tích cực, cảm thấy HP. LHHP là nơi mà GV và các em muốn đến. Khi đến, sẽ có hứng thú, niềm vui, sự mong chờ và rung cảm.

Giáo viên chủ nhiệm

Là GV được phân công quản lý, chịu trách nhiệm về mọi hoạt động của một lớp học cụ thể. GVCN không chỉ có trách nhiệm giảng dạy ở lớp học mà còn phải thực hiện các trách nhiệm khác như chăm lo, quan tâm đến cả những hoạt động khác của HS ở lớp và là cầu nối giữa HS với phụ huynh của lớp.

2.2. Vai trò của GVCN trong việc xây dựng LHHP

Điều 16 Điều lệ trường Tiểu học ghi rõ: “HS được tổ chức theo lớp học. Mỗi lớp học có không quá 35 HS do một GVCN phụ trách.” Như vậy GVCN là một chức danh được đặt ra để phục vụ công tác đào tạo và quản lý HS; là người thay mặt hiệu trưởng nhà trường quản lý, tổ chức, giáo dục HS trong một lớp và chịu trách nhiệm trước ban giám hiệu, trước hội đồng GD nhà trường về chất lượng GD của lớp mình phụ trách. Chính vì thế, GVCN là cầu nối đa chiều giữa các lực lượng GD trong và ngoài nhà trường với tập thể HS lớp chủ nhiệm.

GVCN là người gần gũi HS nhất, hiểu rõ tâm tư tình cảm của HS, luôn trực tiếp uốn nắn kịp thời những hành vi sai trái, chia sẻ, động viên, giúp đỡ HS trong học tập và cuộc sống; là linh hồn của tập thể lớp, vừa là nhà quản lý, vừa là nhà GD trong một tập thể thu nhỏ.

GVCN lớp được coi là cha, là mẹ trong một gia đình lớn mà ở đó những người con chính là HS thân

yêu của mình; có vai trò quan trọng trong việc GD nhân cách HS một cách toàn diện, xây dựng khối đoàn kết trong tập thể, dịu dặt các em như con em mình trưởng thành theo từng năm tháng. Khi HS kính yêu GVCN như cha mẹ mình, đoàn kết thân ái với bạn bè như anh em ruột thịt, thì chắc chắn lớp học sẽ trở thành một tập thể vững mạnh, HP. Tình cảm của các thành viên trong lớp càng bền chặt, tinh thần trách nhiệm và uy tín của GVCN càng cao thì chất lượng GD càng tốt.

2.3. Một số biện pháp của GVCN trong việc xây dựng LHHP

2.3.1. Tìm hiểu lớp chủ nhiệm

K.Đ. USin XKi đã nói: “Muốn GD con người về mọi mặt thì phải hiểu con người về mọi mặt”. Nhận thức rõ điều đó trong quá trình giáo dục HS, GVCN cần tìm hiểu thông tin từ mọi phía để nắm được đặc điểm tính cách, hoàn cảnh gia đình, các mối quan hệ xã hội của các em. Một số cách tìm hiểu các thông tin: trao đổi với GVCN năm học trước, qua trao đổi trực tiếp với HS, qua hồ sơ HS, qua biên bản bàn giao lớp, qua phiếu tìm hiểu thông tin gia đình và HS...

Dựa trên thông tin thu thập được, GVCN tìm ra một số biện pháp phù hợp như: phân loại HS, đề ra biện pháp thích hợp nhằm hướng các em có năng khiếu, sở trường thì phát huy, tạo điều kiện cho các em tham gia vào các tổ, nhóm có cùng sở thích, phát triển năng khiếu, tham gia các phong trào thi đua. Đối với những HS còn hạn chế năng lực, phẩm chất thì uốn nắn, rèn luyện, giúp các em có cơ hội sửa đổi, tiến bộ lên...

2.3.2. Đổi mới và nâng cao hiệu quả của giờ sinh hoạt lớp

Đổi mới trong cách điều hành tiết sinh hoạt: Thay đổi cách điều hành cũ (GVCN điều hành) sang cách điều hành mới (HS điều hành) nhằm phát huy tối đa tính tích cực của HS, trao quyền tự chủ cho các em trong các hoạt động. HS được hình thành và phát triển các phẩm chất: trung thực (nêu lên quan điểm, ý kiến của bản thân), trách nhiệm (có trách nhiệm góp ý cho bạn và hoàn thiện bản thân), ... Đồng thời, các em được hình thành và phát triển năng lực: tự chủ và tự học (tự tìm cách thể hiện vấn đề tốt nhất cho nhóm và tự học thông qua việc tìm kiếm thông tin, trình bày quan điểm của mình và lắng nghe các ý kiến của mọi người, chủ động học hỏi), năng lực hợp tác (KN thuyết trình, phản biện, lắng nghe), năng lực ngôn ngữ (nói và viết)...

Đổi mới về hình thức tổ chức, PP tổ chức và nội dung sinh hoạt:

Về hình thức tổ chức: 1) Đổi mới không gian, địa điểm sinh hoạt: Thay đổi, sắp xếp lại bàn ghế để tạo

những kiểu không gian khác nhau: hình chữ U hoặc vòng tròn để tạo sự tập trung; trang trí phòng học phù hợp với chủ đề, nội dung sinh hoạt. Có thể bằng nhiều cách: viết hoặc vẽ trên bảng lớp, treo bong bóng hoặc các dây kim tuyến, trình chiếu trên màn hình ti vi,...2) Đổi mới vị trí chỗ ngồi của HS trong tiết sinh hoạt: Theo sở thích mà mỗi HS có sự lựa chọn chỗ ngồi, ví dụ: ngồi gần bạn mình thích, ngồi gần bạn thân,...; Theo sự phân công của người điều khiển cho phù hợp với hoạt động; 3) Đổi mới cách thức triển khai nội dung hoạt động: Tổ chức các nội dung sinh hoạt luân phiên, phù hợp với chủ đề tháng; Tổ chức các trò chơi đa dạng; Cách thưởng, phạt khi đánh giá tổng kết tuần hoặc khi kết thúc các trò chơi cũng nhiều hình thức khác nhau.

Về PP tổ chức: 1) PP thảo luận nhóm: các nhóm thảo luận xem trong nhóm mình đã làm được những gì? Còn hạn chế mặt nào và đưa ra hướng khắc phục; thảo luận xem tuần sau nhóm sẽ phục vụ trò chơi hay biểu diễn tiết mục văn nghệ nào trước lớp; hoặc cùng thảo luận, bàn bạc một chủ đề phù hợp với thực tế, thời điểm; 2) PP giải quyết vấn đề: HS chủ động suy nghĩ ý tưởng, tìm cách để thực hiện trình bày ý tưởng trước lớp,...; 3) PP nêu gương: HS tự bình chọn bạn hoặc nhóm có thành tích tiêu biểu trong tuần, ghi tên bạn được bình chọn vào bảng tuyên dương, cho nhóm được bình chọn cắm cờ thi đua...; 4) PP trò chơi: Tổ chức HS tham gia hoặc điều khiển trò chơi trong tiết sinh hoạt nhằm tạo không khí thoải mái, vui vẻ hơn.

Về nội dung sinh hoạt: Ngoài phần đánh giá hoạt động trong tuần qua và kế hoạch hoạt động tuần kế tiếp, thì nội dung sinh hoạt còn mở rộng và luân phiên những nội dung khác như:

1) Nội dung Chia sẻ: **Cách 1:** HS trong lớp tự đăng ký chủ đề mình muốn nói hoặc năng khiếu của bản thân sẽ thể hiện trước lớp trước 1 tuần. Chủ đề chia sẻ ở đây có thể là kinh nghiệm trong học tập của bản thân, hay một tấm gương của bạn bè trong lớp hoặc của ai đó trong cuộc sống mà các em biết,... Một hoặc hai tuần sẽ có một cá nhân chia sẻ trong khoảng thời gian từ 5 phút đến 7 phút. Sau đó sẽ dành thời gian từ 3 đến 5 phút cho các câu hỏi giao lưu liên quan đến vấn đề HS vừa chia sẻ từ các HS trong lớp còn lại và GV. **Cách 2:** HS cả lớp cùng thảo luận một chủ đề phù hợp với thực tế, thời điểm. Ví dụ: Tháng 11 có Chủ đề về ngày Nhà giáo Việt Nam 20/11. HS cả lớp sẽ suy nghĩ độc lập, sau đó nói với bạn trong nhóm đôi, nhóm ba,... ý tưởng của mình, cuối cùng chia sẻ ý tưởng đó tất cả các bạn trong lớp nghe. GVCN và cả lớp sẽ đóng góp, bổ sung ý kiến cho ý tưởng đó và thống nhất cùng nhau thực hiện.

2) Nội dung “Hình ảnh đẹp”: Trong một hoặc hai tuần, GVCN phân công hai HS cùng quan sát bí mật một HS khác cùng lớp để ghi nhận lại các việc làm tốt của bạn. Sau đó, trong tiết sinh hoạt lớp, hai bạn được phân công sẽ đọc lên và cả lớp đoán xem đó là bạn nào trong lớp. Việc làm tốt ở đây nhiều khi chỉ là những việc thường ngày, giản dị như: “vào giờ xếp hàng ra về ngày thứ năm, bạn đã nhặt dùm mình cái nón”, “liên tục các ngày trong tuần, bạn đều có mặt trước giờ vào học 10 phút”, “giờ ngủ ngày thứ hai, bạn đã lấy gối dùm cho nhóm con gái”...

3) Lòng ghép GD đạo đức thông qua nội dung Quà tặng cuộc sống:

Quà tặng cuộc sống được xây dựng dưới hình thức phim hoạt hình nghệ thuật, có thời lượng 5 phút, ở đó chứa đựng những thông điệp về tình cảm con người hoặc những triết lý, bài học kinh nghiệm về cuộc sống. Mỗi phim là một câu chuyện nhỏ, xúc tích, xoay quanh mọi lĩnh vực của cuộc sống thường ngày: Bó hoa trên mộ mẹ, Lời dạy của người thầy năm xưa, Kỷ niệm về một người bạn... qua đó gửi gắm những triết lý sâu sắc về lẽ sống như: hạnh phúc là gì, sức mạnh của nụ cười... Đây là chương trình thiết thực, gần gũi với đời thường, có giá trị nhân văn sâu sắc.

2.3.3. Tăng cường các hoạt động ngoại khóa (HĐNK), hoạt động trải nghiệm (HĐTN) cho HS

HĐNK, HĐTN là một trong những mảng hoạt động GD quan trọng ở nhà trường trong việc giáo dục HS phát triển toàn diện. Tham gia các HĐNK, HĐTN không chỉ giúp HS tăng cường sức khỏe, giải tỏa mệt mỏi sau những giờ học căng thẳng mà còn có ý nghĩa hỗ trợ cho GD chính khóa, góp phần phát triển và hoàn thiện nhân cách, bồi dưỡng năng khiếu và tài năng sáng tạo của HS, là cơ hội để các em phát triển các kỹ năng cần thiết trong cuộc sống. Có thể thấy những tác dụng quan trọng của HĐNK, HĐTN như sau: 1) Giúp giảm áp lực, tạo niềm vui và hứng thú trong học tập; 2) Nâng cao thể lực; 3) Rèn luyện KN sống, mở rộng các kiến thức xã hội; 4) Gắn kết mối quan hệ với bạn bè, thầy cô.

2.3.4. Sử dụng PP Kỷ luật tích cực

Kỷ luật tích cực là một biện pháp GD hoàn toàn khác với hình thức kỉ luật truyền thống. *Kỷ luật truyền thống* là một hình thức trừng phạt về thể xác hoặc tinh thần khiến HS sợ nhưng đôi khi không hiểu rõ sai phạm nên có nguy cơ tái phạm dẫn đến chống đối. *Kỷ luật tích cực* là phi bạo lực về cả thể xác lẫn tinh thần, là một quá trình thường xuyên, liên tục và nhất quán, thông qua khuyến khích khả năng tư duy, lựa chọn và tinh thần tự chịu trách nhiệm của HS.

Theo các chuyên gia giáo dục, việc mắc lỗi của

HS là tất yếu trong quá trình học tập và phát triển. Vì vậy, GV cần biết quản lý cảm xúc của bản thân, và sử dụng các biện pháp kỉ luật tích cực, không dùng roi vọt, không nhục mạ thì HS có nhiều cơ hội chia sẻ, bày tỏ cảm xúc. Các em thấy mình được quan tâm, tôn trọng, lắng nghe ý kiến, vì thế sẽ tích cực, chủ động hơn trong học tập và rèn luyện, tự tin, phát huy được khả năng của bản thân, sống vui vẻ, hòa nhập, gần gũi với mọi người, tự giác chấp hành kỷ luật.

2.3.5. Phối hợp chặt chẽ với gia đình HS

Tại phiên họp cha mẹ HS đầu năm học, GV cần đề cập về trách nhiệm của gia đình trong việc chăm lo GD con em cũng như PP phối hợp với GV, với nhà trường để phụ huynh nắm rõ, hiểu rõ mục tiêu và nội dung chương trình GV, những biện pháp GD tối ưu phù hợp với đặc điểm riêng của con em mình, cùng con em tham gia chuẩn bị tốt các điều kiện thực hiện bởi thực tế trong Chương trình GDPT 2018, có những tiết học, những hoạt động GD nếu như không có sự tham gia của phụ huynh thì tiết đó khó mà thành công được.

Việc thường xuyên trao đổi với phụ huynh về các nội dung của lớp, của trường qua tin nhắn nhóm Zalo, Facebook hay của cá nhân HS, qua số liên lạc điện tử sẽ đơn độc được HS thực hiện nền nếp học tập ở lớp cũng như ở nhà, động viên kịp thời những HS có nhiều cố gắng. Nếu được khen ngợi đúng nơi, đúng lúc thì các em càng tiến bộ hơn. GV cũng cần khéo léo nhắc nhở những em quá hiếu động hoặc thiếu tự tin, chậm tiến bộ. Mối quan hệ giữa gia đình và nhà trường càng gắn bó mật thiết hơn, dễ dàng trao đổi tâm tư, nguyện vọng đôi bên và tạo nên môi trường học tập hạnh phúc cho HS.

3. Kết luận

Xây dựng LHHP là một quá trình lâu dài và khó khăn đòi hỏi mỗi GV, đặc biệt là GVCN phải cố gắng thay đổi bản thân mình để đạt được hạnh phúc. Bên cạnh đó, GVCN cần trao đổi, tìm hiểu và vận dụng các biện pháp phù hợp, có hiệu quả để xây dựng LHHP.

Tài liệu tham khảo

1. Unesco (2010); *21 tiêu chí trường học hạnh phúc*
2. Công đoàn Giáo dục Việt Nam (2019); *Công văn số 312/CĐN ngày 12/01/2019 Hướng dẫn công đoàn các trường học tổ chức và tham gia xây dựng trường học hạnh phúc theo “Kế hoạch nâng cao năng lực ứng xử sư phạm đạo đức nhà giáo người lao động đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới”*. Hà Nội
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Điều lệ trường Tiểu học*. Hà Nội